PREZENTACJA OZNAKOWANIA CMENTARZA ŻYDOWSKIEGO W PROSZOWICACH

Posted on 31 sierpnia 2023

W 81. rocznicę deportacji Żydów z Proszowic, 29 sierpnia, odbyła się uroczystość, której towarzyszyła prezentacja oznaczenia cmentarza pamiątkową tablicą.

Z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje program „Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej". Jego głównym zadaniem jest identyfikacja i upamiętnienie cmentarzy żydowskich – materialnych śladów społeczności żydowskiej na ziemiach polskich – odnalezienie miejsc, w których się znajdują, opisanie i oznakowanie. Dotychczas podczas wizji terenowych i ogólnych kwerend potwierdzano lokalizację ponad 1100 cmentarzy, z czego fizycznie oznakowano ponad 40 obiektów. Tablice nawiązują do kształtu macewy, a obok napisów informacyjnych umieszczono kod QR odsyłający do szerszych opisów cmentarzy na portalu zabytek.pl.

Podczas uroczystości prezentacji oznaczenia cmentarza żydowskiego w Proszowicach w imieniu Sekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków, dr. Jarosława Sellina, list do zebranych odczytała Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, dr hab. Katarzyna Zalasińska:

– Cmentarze żydowskie są materialnym śladem obecności społeczności żydowskiej na ziemiach polskich i nośnikiem pamięci o wielonarodowej, wieloreligijnej tradycji kulturowej I i II Rzeczpospolitej. Podstawowym imperatywem jest zatem, aby były szanowane tak, jak szanowane są miejsca święte dla innych religii. Mając to na względzie, z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozpoczęto projekt „Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej". Zakłada identyfikację wszystkich cmentarzy stanowiących do 1939 roku własność gmin żydowskich na terytorium dzisiejszej Polski oraz wprowadzenie ujednoliconej formy ich oznaczania. Projekt od kilku lat realizowany jest przez Narodowy Instytut Dziedzictwa ze środków Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego. (...) Pragnę podziękować wszystkim instytucjom i osobom zaangażowanym w realizację tego projektu. W szczególności dziękuję władzom i mieszkańcom Miasta Proszowice, pracownikom Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Komisji Rabinicznej do spraw Cmentarzy oraz Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego – napisał wiceminister Jarosław Sellin.

W uroczystości udział wzięli goście z Izraela – potomkowie proszowickich żydów, a także: Grzegorz Cichy, Burmistrz Gminy i Miasta Proszowice; dr hab. Katarzyna Zalasińska, Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa; Krystian Hytroś, Starosta Powiatu Proszowickiego; Elżbieta Grela, Wicestarosta Powiatu Proszowickiego; dr Michał Wenklar, Zastępca Dyrektora Instytutu Pamięci

Narodowej w Krakowie; Michał Zajda, przedstawiciel Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie; Alicja Nawracaj z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN w Warszawie.

Tego samego dnia w Centrum Kultury i Wypoczynku w Proszowicach została otwarta wystawa fotograficzna poświęcona historii społeczności żydowskiej w Proszowicach, a w sali widowiskowej odbyło się seminarium „Żydowskie dziedzictwo kulturowe w Proszowicach". Zorganizowano także warsztaty dla dzieci i młodzieży, a miejscowi nauczyciele zaprezentowali programy edukacyjne prowadzone przez proszowickie szkoły dotyczące społeczności żydowskiej. Ponadto Maciej Rymkiewicz z Narodowego Instytutu Dziedzictwa opowiedział o wspomnianym programie, natomiast Alicja Nawracaj z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN opowiedziała o projekcie Żydowskie Dziedzictwo Kulturowe.

Cmentarz żydowski w Proszowicach

Cmentarz żydowski w Proszowicach został założony pod koniec XVIII lub w pierwszej połowie XIX wieku. Mieści się przy ulicy Krakowskiej, na delikatnym wzniesieniu przy trasie Kraków–Proszowice.

W czasie drugiej wojny światowej cmentarz został zniszczony przez Niemców. Do dzisiaj przetrwały tylko nieliczne nagrobki.

W 1989 roku staraniem byłego mieszkańca Proszowic, który osiedlił się w Niemczech, Zygmunta Justa (Juskiewicza), oraz dzięki wsparciu Urzędu Gminy i Miasta Proszowice, cmentarz został poddany renowacji. Ocalone macewy zostały umieszczone nieco dalej za bramą i wmurowane w mur. Dodatkowo zainstalowano tablice pamiątkowe (umieszczone na wewnętrznej stronie muru przy wejściu na teren cmentarza). W 2004 roku postawiono pomnik upamiętniający pomordowanych.

Obecnie cmentarz jest otoczony metalowym ogrodzeniem, na którym przy bramie widnieją białe gwiazdy Dawida.

Ceremonia prezentacji oznakowania cmentarza żydowskiego została przeprowadzona w ramach realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa programu „Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej" finansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Od prawej: Grzegorz Cichy, burmistrz Gminy i Miasta Proszowice, dr hab. Katarzyna Zalasińska, dyrektor NID, Maciej Rymkiewicz, NID, Prezentacja oznakowania cmentarza żydowskiego w Proszowicach, fot. NID/P. Kobek

dr hab. Katarzyna Zalasińska, dyrektor NID, Prezentacja oznakowania cmentarza żydowskiego w Proszowicach, fot. NID/P. Kobek

Od lewej: dr Michał Wenkler, zastępca dyrektora IPN w Krakowie, dr hab. Katarzyna Zalasińska, dyrektor NID, Maciej Rymkiewicz, NID, Prezentacja oznakowania cmentarza żydowskiego w Proszowicach, fot. NID/P. Kobek

Prezentacja oznakowania cmentarza żydowskiego w Proszowicach, fot. NID/P. Kobek

Prezentacja oznakowania cmentarza żydowskiego w Proszowicach, fot. NID/P. Kobek